

Erdély helye Románia gazdaságában

Az I. világháborút lezáró trianoni békeszerződés Romániához csatolta a történelmi Erdélyt, Partiumot és a Bánság nagyobb részét. (A továbbiakban az egyszerűség kedvéért e három országrészt együttesen Erdélynek nevezzük.) A Magyarországtól Romániához csatolt területek Románia jelenlegi összterületének 42%-át, népességének közel 34%-át teszik ki (1. táblázat). E területek lakosainak 73,4%-a román, 20,8%-a magyar, 2,6%-a roma és 1,4%-a német.

1. táblázat

Románia és Erdély területe és népessége, 1999

Megnevezés	Románia	Ebből: Erdély	Ezen belül:		
			Nyugat	Észak-nyugat	Közép
			régió		
Terület, km ²	238 391	100 293	32 034	34 159	34 100
%	100,0	42,1	13,4	14,3	14,3
Lakosság, ezer fő	22 458	7543	2047	2850	2646
%	100,0	33,6	9,1	12,7	11,8
Népsűrűség, fő/km ²	94,2	75,2	63,9	83,4	77,6
A lakosság nemzetiségi megoszlása, % ^{a)}					
román	89,5	73,4	84,4	74,9	64,5
magyar	7,1	20,8	7,8	21,0	30,8
roma	1,8	2,6	2,0	3,4	3,3
német	0,5	1,4	2,4	0,7	1,3

a) Az 1992. évi népszámlálás szerint. Romániában 2002 márciusában hajtották végre a soron következő népszámlálást.

Románia területét az 1998. évi 124. számú törvény alapján 8 gazdasági régióra osztották fel.¹ Ezek közül Erdély területét három régió öleli fel, amelyek a következő megyéket foglalják magukban:

Nyugat régió: Arad, Hunyad, Krassó-Szörény, Temes.

Északnyugat régió: Bihar, Beszterce-Naszód, Kolozs, Máramaros, Szatmár, Szilágy.

Közép régió: Brassó, Fehér, Hargita, Kovászna, Maros, Szeben.

¹ Románia regionális területbeosztásnak részletes leírását és térképét dr. Kerekes Jenő–Mezei Géza Gazdasági régiók Romániában című tanulmánya tartalmazza. (Területi Statisztika 2000. évi 2. száma, 144–162. oldal.)

Erdély Romániához csatolása jelentősen megnövelte Románia gazdasági erejét. 1919-ben a Románia nagyiparába beszerelt kapacitás 55%-a a Magyarországtól elcsatolt területeken volt, itt alkalmazták a nagyiparban foglalkoztatottak 52%-át, és ezek az üzemek adták az ipari termelés 38%-át.

Szembevetendő, hogy az ipari termelésben képviselt arány számottevően elmarad a be rendezésben és a munkaerőben képviselt aránytól. Ez azzal magyarázható, hogy a háború utáni zűrzavaros helyzet, az ebből eredő bizonytalanság nagymértékben csökkentette az ipari termelést ezeken a területeken, főleg a fémiparban és a vegyiparban (Vajdahunyad és Resica üzemei).

2. táblázat

*Erdély részaránya Románia nagyiparában, 1919**

Iparág	Beszerelt kapacitás	Foglalkoztatottak száma	(%)
			Termelési érték
Fémipar (kohászat is)	82,7	72,2	38,6
Faipar	33,2	50,3	49,1
Vegyipar	72,6	47,4	24,9
Élelmiszeripar	35,2	34,6	33,4
Textilipar	51,9	47,1	44,1
Bőr- és cipőipar	42,3	38,8	40,7
Építőanyag-ipar (kerámia is)	63,8	57,8	53,6
Energiaipar	52,9	42,2	43,8
Nyomda- és papíripar	20,5	27,8	19,0
<i>Összesen</i>	<i>55,0</i>	<i>51,8</i>	<i>38,0</i>

* Az alapadatok forrása: N. P. Arcadian, *Industrializarea României*. Editura Imprimeria Nationala, 2. kiadás, Bukarest, 1936, 148–152. oldal.)

A két világháború között Erdély súlya Románia ipari termelésében tovább növekedett, annak ellenére, hogy a termelési tényezőkben képviselt részaránya a húsz évvel korábbinál kisebb lett.

3. táblázat

Románia nagyiparának jellemzői, 1938

Megnevezés	Románia	Ezen belül Erdély	
		szám szerint	részaránya, %
Beszerelt kapacitás, LE	496 017	203 787	41,1
Foglalkoztatottak száma, fő	164 501	76 840	46,7
Ipari termelés, millió lej	54 203	23 641	43,6

A II. világháború után a Román Kommunista Párt azzal a megokolással, hogy fel kell emelni a gazdaságilag elmaradt vidékeket, évtizedeken keresztül a nagyipari beruházásokat a Kárpátoktól délre (Olténiába, Munténiába) és keletre (Moldovába) irányította. Egyidejűleg nagy súlyt helyezett a főváros és környéke bővítésére is. Számos, sok ezer munkást foglalkoztató finommechanikai, gépipari, könnyűipari kolosszus létesült a fővárosban. Ennek köszönhetően a főváros lakosainak száma rövid idő alatt túllépte a 2 milliót (1999. VII. 1-én a főváros lakossága 2 millió 11 ezer 305 fő volt).

Ugyancsak jelentős beruházások jutottak a kőolajlelőhelyekben gazdag Prahova völgyére. Ezek a beruházások főleg a kőolaj-feldolgozó iparágak növelését célozták.

Számos új ipari központ létesült Olténiában: vegyipar Râmnicu-Vâlcean; alumínium-kombinát Szlatinán; villamosipari kombinát Craiován (Electroputere); személygépkocsigyár Pitesten (Dacia), Câmpulung-Muscel-en (Aro) és Craiován (Oltcit); kohászati kombinát Munténiában Galac és Calarasi városokban; műtrágyagyár Turnu Magurelen; vegyipari kombinát Moldovában Onestin; fémipar Román, Bârlad, Iasi városokban, hogy csak néhányat említsünk a nagy vállalatok közül, amelyek óriási nehézségeket okoznak még ma is a piacgazdaságra való áttérés folyamatában.

Erdélyben főleg az altalaj kincseinek kibányászására és feldolgozására létesültek új üzemek, illetve bővültek a régiék. Traktor- és tehergépkocsigyár, golyóscsapágygyár létesült Brassóban, bővült a vajdahunyadi és a kaláni kohászati üzem, a kudzsiri fegyvergyár, a fogarasi vegyiüzem, a nagybányai színesfémipari kombinát. Mezőgazdasági és élelmiszer-ipari gépeket gyártó üzem és konfekciógyár Székelyudvarhelyen, traktorgyár Csíkszeredán, csavargyár Kézdivásárhelyen, gépkocsi-villamossági alkatrészeket gyártó üzem Sepsiszentgyörgyön, műtrágyagyár Marosvásárhelyen létesült.

Az erdélyi ipartelepítés egyik – nem titkolt – célja az erdélyi városok (Kolozsvár, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Marosvásárhely, Medgyes, Segesvár, Nagyszeben, Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy stb.) nemzetiségi összetételének erőszakos megváltoztatása volt. Ez nagyrészt sikerült is. Az esetek döntő többségében ugyanis számos nagyszámú munkást foglalkoztató üzem telepítését semmi más nem igazolta. (Például Kolozsváron a nehézipari kombinát, a csempegyár, amelyek több tízezer munkást foglalkoztattak. Mivel Kolozsvár zárt város volt, többnyire az ország más vidékeiről, főleg Moldovából hozták a szükséges munkaerőt; ugyanez volt a helyzet Brassóban, Csíkszeredán, Marosvásárhelyen, Nagyváradon és Szatmárnémetiben is.)

Az erdélyi gazdaság helyzete a II. világháború után

A második világháború után a kommunista, nacionalista rezsim gazdaságpolitikájának egyik célkitűzése volt, amint már említettük, az Ország Kárpátokon túli területeinek gazdasági fejlesztése. Ezért az iparosításra szánt alapokból zömében a déli és a keleti régiók részesültek. E politika eredményeként korszerű technológiára támaszkodó, grandiózus iparvállalatok létesültek Moldovában, Munténiában s a Ceausescu-érában – főleg Olténiában. Az ország többi részére összehasonlíthatatlanul kevesebb ipari beruházás jutott. A Tito-ellenes periódus során a Bánság területén minden ipari beruházást leállítottak. Erdélyben inkább csak a megyésítés után (1969) kezdődött el az iparban sze-

gényebb vidékek, köztük a Székelyföld (Hargita és Kovászna megyék) iparosítása, főleg a már említett cél érdekében.

Az 1969. és az 1985. esztendőre vonatkozó beruházási adatokból kitűnik, hogy a Kárpátokon túli országrészek sokkal nagyobb arányban részesültek a beruházásokra szánt alapokból (4. táblázat). Az adatok azt mutatják, hogy az erdélyi Északnyugat régió 1969-ben mindössze 8%-ban részesült a beruházásokra szánt alapokból, ugyanakkor a Kárpátokon túli Délkelet régió részesedése 16% volt. 1985-ben a két régió közötti különbség még nagyobb lett. Ebben az esztendőben az Északnyugat régió részesedése mindössze 8,8%-ra, míg a Délkelet régióé 18,8%-ra emelkedett. Ha nem is ilyen arányban, de a többi régiónál is hasonló volt a helyzet. Míg az erdélyi régiók részesedése általában – 1969-ben és 1985-ben egyaránt – 10% alatt volt, a Kárpátokon túli régióké jóval meghaladta a 10%-ot. Mindezek ellenére Erdély még ma is jelentős helyet foglal el Románia gazdaságában. Hivatalos statisztikai adatok csak 1999-re vonatkozóan álltak rendelkezésünkre, ezért Erdély helyzetét ezek felhasználásával mutatjuk be.²

4. táblázat

A beruházások értékének megoszlása a gazdasági régiók között, 1999

Régió	1969	1985
Északkelet	9,2	10,6
Délkelet	16,4	18,8
Dél-Munténia	15,4	14,5
Délnyugat-Olténia	12,0	15,0
Nyugat	9,9	9,9
Északnyugat	8,0	8,8
Közép	9,6	9,4
Bukaiest-Ilfov	19,5	13,0

%

Erdély jelenlegi helyét az ország gazdaságában legjobban a bruttó hazai termék (GDP) mutatójával érzékelhetjük. A GDP értéke 1999-ben 370 729,6 milliárd lej volt. Ehhez az értékhez Erdély 127 310 milliárd lejjel, 34,3%-ban járult hozzá. Ez mindössze 0,7%-kal több Erdély lakosságának országos arányánál (33,6%) (5. táblázat).

Erdély hozzájárulásáról reálisabb képet kapunk, ha az összehasonlítást az egy lakosra jutó GDP alapján végezzük. Országos szinten az egy lakosra jutó GDP 1999-ben 16 495 445 lej volt. Erdélyben valamivel több jutott egy lakosra, mégpedig 16 898 044 lej. Ez 2,4%-kal több az országos átlagnál. Talán még reálisabb képet kapunk, ha Bukarest-Ilfov régió GDP-jét nem vesszük figyelembe (26 896 839 lej/fő), kiküszöbölve így a főváros és környéke torzító hatását. Ez esetben országos szinten az egy lakosra jutó GDP mindössze 15 137 900 lej. Ez azt jelenti, hogy Erdély 11%-kal haladja túl az országos átlagot.

² Anuarul Statistic 2000. Editura Comisia Nationala pentru Statistica, Bucuresti, 2000.

Kitűnik tehát, hogy Erdély súlya Románia gazdaságában nem csökken, hanem továbbra is növekedő tendenciát mutat (5. táblázat).

5. táblázat

A bruttó hazai termék (GDP) területi megoszlása, 1999

Régió	A bruttó hazai termék		
	értéke, milliárd lej	egy lakosra jutó értéke	
		ezer lej	USD ^{a)}
Északkelet	47 766,7	12 564	688,3
Délkelet	48 721,6	16 555	907,0
Dél-Munténia	49 516,3	14 200	778,0
Délnyugat-Olténia	35 742,2	14 803	811,0
Bukarest Ilfov	61 672,8	26 897	1825,3
<i>Együtt</i>	<i>243 419,0</i>	<i>16 320</i>	<i>894,0</i>
Nyugat	35 471,4	17 295	947,5
Északnyugat	44 664,9	15 630	856,3
Közép	47 173,7	17 769	973,5
<i>Erdély együtt</i>	<i>127310,0</i>	<i>16878</i>	<i>924,7</i>
<i>Összesen</i>	<i>370 729,6</i>	<i>16508</i>	<i>904,0</i>

^{a)} 1 USD 1999. december 31-én=18 253 lej.

Gazdasági vállalkozások

Erdély Románia gazdaságában betöltött szerepéről a bejegyzett cégek számából is képet alkothatunk. 1999-ben Romániában 324 089 bejegyzett cég működött, ebből Erdélyben 109 500 (33,8%). Ez megegyezik Erdély lakosságának országos arányával (33,6%). Lényeges eltérés az alkalmazottak szám szerinti megoszlásában sincs. Erdélyben mindössze a 10–49 alkalmazottat foglalkoztató vállalatok súlya (9,2%) haladja meg enyhén az országos átlagot (8,1%) (6. táblázat).

Kis- és középvállalkozások Romániában és Erdélyben

Az 1989. decemberi rendszerváltás után Romániában is napirendre került a kis- és középvállalkozások kérdése. Már 1990-ben megjelentek azok a jogszabályok, amelyek megteremtették a kis- és középvállalkozások létrehozásának jogi kereteit (az 54. sz. törvényerejű rendelet, valamint a kereskedelmi társaságokról szóló 30. sz. törvény). A kedvező jogi keretek hatására a kis- és középvállalkozások száma évről évre emelkedett (7. táblázat). Románia Kereskedelmi és Iparkamarájának adatai szerint³ 1999. november

³ Camera de Comer si Industrie a României, Sinteza statistica nr.96

30-án a bejegyzett és jogilag aktív kis- és középvállalkozások száma elérte a 742 217-et. Ebből 245 673 erdélyi. Ez a romániai kis- és középvállalkozások 33,1%-a.

6. táblázat

*A bejegyzett cégek száma és megoszlása
a foglalkoztatott alkalmazottak száma szerint, 1999*

Régiók	Foglalkoztatott alkalmazottak száma szerint					Százalékos megoszlás			
	0–9	10–49	50–249	250 felett	összesen	0–9	10–49	50–249	250 felett
Északkelet	33 417	3 511	1038	344	38 310	87,2	9,2	2,7	0,9
Délkelet	38 537	2 944	976	295	42 752	90,1	6,9	2,3	0,7
Dél-Munténia	33 791	2 865	923	370	37 949	89,0	7,5	2,5	1,0
Délnyugat	25 873	1 944	605	253	28 675	90,2	6,8	2,1	0,9
Nyugat	23 561	2 696	853	265	27 375	86,1	9,8	3,1	1,0
Északnyugat	38 255	3 783	1092	370	43 500	87,9	8,7	2,5	0,8
Közép	33 551	3 597	1200	377	38 725	86,6	9,3	3,1	1,0
Bukarest-Ilfov	59 552	4 980	1743	588	66 803	89,1	7,5	2,6	0,8
<i>Összesen</i>	<i>286 537</i>	<i>26 320</i>	<i>8430</i>	<i>2802</i>	<i>324 089</i>	<i>88,4</i>	<i>8,1</i>	<i>2,6</i>	<i>0,9</i>
Ebből Erdély	95 367	10 076	3145	1012	109 500	87,0	9,2	2,9	0,9

7. táblázat

A kis- és középvállalkozások számának alakulása

Év	A vállalkozások száma (a családi vállalkozásokkal együtt)
1991	81 671
1992	206 190
1993	314 973
1994	441 705
1995	496 930
1996	546 511

Ha az erdélyi régiókat együtt vesszük figyelembe mint országrészt, és összehasonlítjuk az ország többi részével, azt látjuk, hogy a három erdélyi régióban a kis- és középvállalkozások száma 0,5%-kal kisebb a lakosság számarányához képest. Ha számításainknál mellőzzük a fővárost és környékét magába foglaló régiót, akkor Erdély helyét illetően reálisabb képet kapunk. E számítás alapján Erdély részesedése az ország kis- és középvállalkozásaiban 42,1%, vagyis 4,6%-kal nagyobb lakossága számarányánál (37,5%).

Északnyugat régióban 104 697 kis- és középvállalkozás működik. Ezzel a számmal Északnyugat régió Bukarest-Ilfov régió után a második helyet foglalja el Románia régiói között. Erdély másik két régiója 5., illetve 6. helyen áll (Közép régió 77 734 vállalkozással, Nyugat régió 66 045 vállalkozással). Északnyugat régió előkelő helyezését az a magyarázata, hogy Szatmár megyében a rendszerváltozás után a helyi szervek nagy fi-

gyelmet fordítottak és fordítanak a kis- és középvállalkozásokra: rendkívül gyümölcsöző kapcsolatot alakítottak ki különböző nemzetközi szervezetekkel, amelyek az interregionális együttműködés kiszélesítéséért tevékenykednek. A kis- és középvállalkozások támogatásában a fő érdem az 1990-es évek elején alakult szatmári alapítványé, de nem hallgathatjuk el az RMDSZ Szatmár megyei szervezetének ezen a téren kifejtett igen értékes tevékenységét sem. Hogy Erdélyben a nehézségek ellenére nő a kis- és középvállalkozások száma, az az erdélyi városokban működő vállalkozásfejlesztési központoknak köszönhető.

Erdély mezőgazdaságának helyzete

Románia területe 23 839 100 hektár. Ebből *mezőgazdasági terület* 14 730 700 hektár, az összterület 62%-a. A mezőgazdasági terület megoszlása művelési ágak szerint a következő: szántó 9 358 100 hektár (63,5%), legelő 3 322 800 hektár (22,6%), kaszáló 1 512 000 hektár (10,3%), szőlő 281 200 hektár (1,9%), gyümölcsös 256 700 hektár (1,7%). 1999-ben a magánszektor részesedése a mezőgazdasági területből 11 432 700 hektár (78%) volt.

Erdély mezőgazdaságilag megművelhető területe 5 889 500 hektár, teljes területének 59%-a. Művelési ágak szerinti megoszlása: szántó 48,8%, legelő 30,9%, kaszáló 18,1%, szőlő 0,6%, gyümölcsös 1,6%. Erdélyben a szántóterület részesedése 14,7 százalékponttal, a szőlőtermesztésé pedig 1,3 százalékponttal kevesebb az országos átlagnál. A legelők részaránya ezzel szemben 8,3 százalékponttal, a kaszálóké 7,8 százalékponttal nagyobb az országos aránynál. A gyümölcsstermelés területi aránya többé-kevésbé azonos: 1,6%.

A mezőgazdaságilag művelt területekből Erdély részesedése 40%. A román mezőgazdaságban létrejött termelési érték 1999-ben 128 742 303 millió lej volt, ebből Erdély részesedése a területi arányánál kevesebb, 34,9%. Jórészt az eltérő domborzati viszonyoknak tudható be, hogy az egységnyi területre jutó termelési érték Erdélyben 12,6%-kal elmarad az országos átlagtól. Az ország mezőgazdaságában előállított érték 63,5%-a származik a növénytermesztésből, Erdélyben ez az arány csak 61%. Sajátos eltérés, hogy Erdélyen belül a Nyugat régióban a növénytermesztés eredményének aránya még az országos átlagot is meghaladja (66,2%), a másik két régióban azonban még a 60%-ot sem éri el.

A *traktorokkal* való ellátottságot illetően mind országosan, mind régiókként rossznak ítélnél a helyzet, bár e tekintetben az erdélyi régiók az átlagosnál jobb eredményeket mondhatnak magukénak. Az ország egészében egy traktorra 57 hektár szántóterület jut; ezzel szemben a Közép régióban 35, az Északnyugat régióban 42 és a Nyugat régióban 43 hektár.

Románia *szarvasmarha-állománya* 2001. augusztus 31-én 3 020 200 darab volt.⁴ Ez 11%-kal kevesebb a 2000. augusztus 31-ei állománynál. Erdélyben 1 142 700 szarvasmarhát tartottak, az országos állomány 37,8%-át. 2000-ben Erdélyben 13,5%-al csök-

⁴ Az állatállományra vonatkozó adatok forrása a Földművelésügyi és Élelmiszer-ipari Minisztérium (FÉM) jelentése.

kent a szarvasmarha-állomány, az országosnál 2,5 százalékponttal nagyobb mértékben. A három erdélyi gazdasági régió között a Nyugat régióban viszonylag kedvezőbb a helyzet. Itt a csökkenés (8,6%) kisebb volt az országos átlagnál. Ezzel szemben a másik két erdélyi régióban a csökkenés meghaladta az országos átlagot (Északnyugat régióban 14%, Közép régióban 13,3%). Az erdélyi megyékben a legnagyobb csökkenéssel Kolozs megyében találkozunk (20%). Nagy volt a csökkenés a nagyobb mértékben magyarok lakta megyékben is (Szatmár 28%, Kovászna 16%, Maros 12%, Hargita 11%).

Tejhozam tekintetében az országos és az erdélyi helyzet is jobb 2001-ben, mint egy évvel korábban. A 2001. augusztus 31-én kiadott FÉM-jelentés szerint a tejtermelés 33 722 700 hektoliter volt, 1,9%-al több, mint 2000. augusztus 31-én. Erdélyben 14 150 900 hektoliter (42%) tejet termeltek, ez 4,2 százalékponttal meghaladja Erdély szarvasmarha-állományának országos arányát (37,8%), ami az erdélyi állatgazdálkodás minőségét jelzi. Ebből a szempontból jó a helyzet Északnyugat és Közép régióban. A tejtermelés növekedése mindkettőben meghaladja az országos átlagot (az országos növekedés 2%, Északnyugat régió 7,3%, Közép régió 6,1%). Ezzel szemben Nyugat régióban a tejtermelés 2001-ben csökkent, mégpedig 2,8%-kal.

Erdély helyzete az átlagosan egy fejőstehénre jutó tejhozam tekintetében is lényegesen jobb az országos átlagnál. Míg az országos tejhozam 2001. augusztus végén 2128 liter/fejőstehén volt, Erdélyben az egy fejőstehénre jutó átlag 2222 liter (104,4%). A három erdélyi régió közel egy szinten van: Közép régió 2226 liter/fejőstehén. Északnyugat régió 2223 liter/fejőstehén, Nyugat régió 2219 liter/fejőstehén. A legjobb a helyzet Szilágy megyében (2399 liter/fejőstehén), ezt követi Hargita (2368 liter/fejőstehén), Beszterce-Naszód (2354 liter/fejőstehén) majd Kolozs megye (2338 liter/fejőstehén). A legrosszabb a helyzet Bihar, Szatmár és Brassó megyében, ahol az egy fejőstehénre jutó hozam az országos átlag alatt van.

A sertésállomány az egész országban csökken. 2000. augusztus 31-e és 2001. augusztus 31-e között 14,3%-al, csökkent (6 826 600-ról 5 848 000-re). Erdélyben a csökkenés 10,9%. Az erdélyi régiók között legnagyobb a csökkenés – 13,9% – a Közép régióban volt, az Északnyugat régióban 12,2%, a Nyugat régióban 6,1%. Legnagyobb volt a csökkenés Szilágy (23,3%) és Szeben megyében (22,5%). A csökkenés valamennyi erdélyi megyében meghaladja az országos átlagot, kivéve Temes megyét, ahol a sertésállomány 7,5%-kal emelkedett. Temes megyén kívül az egész országban csak Ialomita és Gorj megyékben (5,9, illetve 4,5%-kal) emelkedett a sertésállomány.

Erdőgazdálkodás

Románia, s azon belül Erdély erdőségeiben igen gazdag. Az ország erdeinek kiterjedése 6 790 596 hektár. Az erdők 50,5%-a (3 427 953 hektár) Erdélyben van. Az ország erdőállományának 16,7%-a a Nyugat, 15,4%-a az Északnyugat, 18,3%-a pedig a Közép régió területén fekszik. 1999-ben az országban 13 718 100 m³ fát termeltek ki. Erdélyben 6 624 700 m³ (48,3%) fát termeltek ki. Ebből Nyugat régióban 1 530 600 m³-t (23,2%), Északnyugat régióban 1 635 300 m³-t (24,7%), Közép régióban pedig 3 458 800 m³-t (52,2%). Ha megyénként vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy Hargita és Kovászna

megye magasan kiemelkedik az erdélyi megyék közül. Míg az egyébként kiterjedt erdőségekkel (446 285 hektár) rendelkező Krassó-Szörény megye 1 év alatt 473 000 m³, Máramaros megye (289 185 hektár) pedig 457 000 m³ fát termelt ki, addig Hargita megye a maga 232 545 hektár kiterjedésű erdőiből 1 év alatt 1 231 700 m³-t, Kovászna megye (166 331 hektár) pedig 497 200 m³ fát termelt ki.

Ennek magyarázata csak részben lehet a megelőző esztendőben pusztító több szélvihar, inkább emberi tevékenységnek, a könyörtelen erdőirtásnak lehetünk tanúi. Ez az erdők tulajdona körüli tisztázatlan helyzetnek a következménye. Egyetlen remény, hogy az új földtörvény (2000. évi 1. számú törvény) – amelyet sajnos még nagy vita vesz körül – tisztázza a tulajdoni viszonyokat, és véget vet ennek az áldatlan helyzetnek.

Megerősítik megállapításainkat a hektáronként átlagosan kitermelt famennyiségre vonatkozó adatok is. Ezek szerint az egy hektárra jutó kitermelt famennyiség az említett két megyében volt a legnagyobb: Kovászna megyében 3000 m³, Hargita megyében 5300 m³. Erdély többi megyéjében az egy hektárra jutó kitermelt famennyiség 1999-ben 1000–2000 m³ között mozgott. Az országos átlag 2020 ezer m³/hektár, Erdély átlaga pedig 1930 m³/hektár.

8. táblázat

Az erdők helyzete Romániában, ezen belül Erdélyben, 1999

Megnevezés	Terület		Kitermelt famennyiség		Egy hektárra jutó kitermelt fa	
	hektár	%	ezer m ³	%	m ³	az országos átlag %-ában
Nyugat régió	1 136 449	16,7	1 530,6	11,2	1350	66,8
Északnyugat régió	1 047 165	15,4	1 635,3	11,9	1560	77,2
Közép régió	1 244 339	18,3	3 458,8	25,2	2780	137,6
Hargita megye	232 545	3,4	1 231,7	9,0	5300	262,4
Kovászna megye	166 342	2,4	497,2	3,6	3000	148,5
Krassó Szörény megye	446 285	6,4	473,0	3,4	1060	52,5
Máramaros megye	289 185	4,3	457,4	3,3	1580	78,2
Hunyad megye	368 956	5,4	402,6	2,9	1090	54,0
<i>Románia összesen</i>	<i>6 790 596</i>	<i>100,0</i>	<i>13 718,1</i>	<i>100,0</i>	<i>2020</i>	<i>100,0</i>
Ebből Erdély	3 427 953	50,5	6 624,7	48,4	1930	95,5

Érdeemes megvizsgálni a kitermelt famennyiséget a különböző fajták szerint is. Az országos szinten kitermelt 13 718 100 m³ fa 40,6%-a fenyő, 9,9%-a tölgy, 30,2%-a bükk, 11,6%-a egyéb keményfa és 8,1%-a egyéb puhafa. Erdélyben más arányokkal találkozunk. Itt az 1999-ben kitermelt 6 686 700 m³ fa közel fele (44,5%-a) fenyő, 9,41%-a tölgy, 34,2%-a bükk, 9,1%-a egyéb keményfa és 2,8%-a egyéb puhafa. A Közép régióknak a fenyő kitermelésében is meghatározó szerepe volt. Termelésének ugyanis 63,6%-a fenyőfa.

A Székelyföld jelentős hozzájárulását nagy hiba lenne pozitív jelenségként elkönyvelni, főleg, ha az erdők újraültetése terén tapasztalható közismerten nagy lemaradásra gondolunk. Ennek ugyanis kiszámíthatatlan következményei lehetnek, ha az ország erdőgazdálkodásában rövidesen nem következik be gyökeres változás.

A lakosság foglalkoztatottsága Erdélyben

Romániában az aktív lakosság aránya rendkívül alacsony. Akárcsak az európai országok zömét, Romániát is a lakosság elöregedése jellemzi. Országos szinten az összlakosságnak mindössze 51,9%-a tekinthető aktívnek. Erdélyben ez az arány még alacsonyabb (51%), sőt. Közép régióban még ennél is kevesebb (48,9%). Ez azzal is magyarázható, hogy ehhez a régióhoz tartozik az erdélyi szász vidék nagy része (Brassó, Segesvár, Medgyes, Nagyszeben), ahonnan a német lakosság majdnem teljesen kitelepedett Németországba. Itthon alig maradt valaki, azok is többnyire 70 éven felüliek. Hasonló a helyzet Nyugat régióban is, ahonnan a bánsági svábok telepedtek ki.

9. táblázat

A régiók népessége gazdasági aktivitás szerint az összlakosság százalékában

Régió	Gazdaságilag aktív népesség	Ebből		Inaktív népesség
		foglalkoztatott	munkanélküli	
Északkelet	55,3	50,9	4,4	44,7
Délkelet	49,6	46,4	3,2	50,4
Dél-Munténia	53,9	50,3	3,6	46,1
Délnyugat-Olténia	57,0	54,7	2,3	43,0
Nyugat	51,0	48,4	2,6	49,0
Északnyugat	53,1	50,8	2,3	46,9
Közép	48,9	46,1	2,8	51,1
Bukarest-Ilfov	46,3	43,6	2,7	53,7
Erdély	51,0	48,4	2,6	49,0

A bejegyzett munkanélküliek száma Romániában 1999. december 31-én 1 130 296 volt, ebből 830 119 (73,4%) a nő. A munkanélküliség ráta 11,8% volt, a nők körében 11,6%. Erdélyben a munkanélküliek száma 370 286, a munkanélküliségi ráta 11,2%.

Országos szinten a munkanélküliségi ráta a nyolc régió közül a legmagasabb az Északkelet régióban (14,9%), a legalacsonyabb a Bukaresti régióban (6,9%) volt. Az erdélyi régiók közül a munkanélküliségi ráta csak a Nyugat régióban haladta meg az országos átlagot (12,6%), a másik két régióban alacsonyabb volt (Északnyugat régió 10%; Közép régió 11%).

A Kárpátokon túli régiókban az arány jelentősen magasabb volt. (14,9% és 11,7%). Ez, többek között, az erőszakolt szocialista iparosítás következménye. Ismeretes ugyanis, hogy Románia, a szovjet példát szolgáló módon követve, hangsúlyozottan ambicionál-

ta a nagyipari kolosszusok létesítését. Állandó jelszó volt: Délkelet-Európa legnagyobb üzeme. Ezek a túlméretezett, több tízezer dolgozót foglalkoztató üzemóriások (galaci kohászati kombinát, navodari, brazi, râmnicu-vâlceai vegyipari kombinátok, a kolozsvári, jászvásári, bukaresti stb. nehézipari üzemek, a kolozsvári bőr- és cipőgyár, valamint számos felduzzasztott bányakitermelés) kibírhatatlan kölöncöt jelentenek ma is a román gazdaságnak. Ezek a vállalatok képtelenek helytállni a piacon, privatizációjuk egyre késik, tömegesen bocsátják el alkalmazottjaikat.

10. táblázat

A népesség megoszlása a települések jellege szerint

Régió	Városi települések				Falusi települések			
	Aktív népesség	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Inaktív lakosság	Aktív népesség	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Inaktív népesség
Északkelet	47,8	40,7	7,1	52,2	61,0	58,6	2,4	39,0
Délkelet	45,9	41,7	4,2	54,1	54,5	52,6	1,9	45,5
Dél-Munténia	50,5	46,0	4,5	49,5	56,3	53,4	2,9	43,7
Délnyugat-Olténia	49,7	45,4	4,1	50,3	63,1	62,6	0,9	36,9
Nyugat	42,2	43,7	3,5	52,8	57,3	56,1	1,2	42,7
Északnyugat	47,1	44,2	2,9	52,9	59,6	58,1	1,5	40,4
Közép	47,9	44,6	3,3	52,1	50,4	48,3	2,1	49,6
Bukarest-Ilfov	46,5	43,9	2,6	53,5	44,5	41,6	2,5	55,5

Az ország lakosságának 54,8%-a a városokban, 45,2%-a pedig falun él. Az erdélyi régiókban a városban lakók aránya meghaladja az országos átlagot. (Nyugat régió 62,6; Közép régió 60,6; Északnyugat régió 52,7%). Az ország más régióiban a lakosság többsége falun él. Ez alól kivételt csak a fővárost és környékét felölelő Bukarest-Ilfov régió jelent, amelynél a 2 milliós főváros révén (2 011 305 lakos) a régió lakosságának kimagaslóan nagy százaléka (88,8%) él városban. Az utóbbi időben a helyzet valamelyest változott, mivel a masszív elbocsátások következtében, továbbá a közszolgáltatási díjak (víz, gáz, villany) jelentős növekedése miatt a falura való visszatelepülés egyre határozottabban jelentkezik.

Ha a foglalkoztatottságot a települések viszonylatában vizsgáljuk, azt látjuk, hogy falun a munkanélküliek aránya jóval kisebb, mint a városokban – mintegy a fele. Ennek magyarázata, hogy a szocialista iparosítás során a nagyszámú alkalmazottat foglalkoztató ipari létesítmények, kevés kivétellel, a városokban voltak. Amennyiben egyes ipari létesítményeket falura telepítettek (például Ceusescu szülőfalujába, Scornicestire), a település rövidesen városi státust kapott. Következésképpen a piacgazdálkodásra való átérés elkerülhetetlen negatív velejárói, beleértve a munkanélküliséget is, kevésbé érintették a falvak lakosait. Kivételt jelent Bukarest-Ilfov régió, ahol a városokban és a falvakban a munkanélküliség közel egy szinten van. Ennek magyarázata a főváros körüli falvakban lévő számos ipari létesítmény, továbbá, hogy a főváros üzemeiben sok ingázó dolgozott, s a leépítéseknél először őket bocsátották el.

A foglalkoztatottak korstruktúrájában a legnagyobb arányt, 37,1%-ot a 35–49 év közöttiek képviselik. Az 50 éven felüli korosztály súlya ehhez képest rendkívül alacsony, 17,1%. Ennek oka elsősorban a lakosság rossz egészségi állapota, aminek következtében a dolgozók jelentős része már a nyugdíjkorhatár (55–60 év) előtt elveszti munkaképességét; másodsorban az, hogy a gazdasági helyzet következtében a kormányzat több ízben alkalmazta a kordedvezményes nyugdíjazást. Ennek következménye: Romániában a nyugdíjasok száma meghaladja az aktív lakosság számát.

11. táblázat

A foglalkoztatottak, korcsoportok szerinti megoszlása

Régió	15–24	25–34	35–49	50–64	64 éven felül (%)
Északkelet	15,8	21,5	30,8	19,9	11,0
Délkelet	13,8	22,4	38,0	18,4	7,4
Dél-Munténia	12,8	23,3	32,6	21,5	9,8
Délnyugat	11,4	21,6	31,3	23,3	12,4
Nyugat	13,4	24,8	37,7	17,2	6,9
Északnyugat	14,5	23,4	35,8	17,9	8,4
Közép	14,8	25,4	37,9	16,3	5,6
Bukarest-Ilfov	9,5	28,0	46,3	15,2	1,0
Erdély	14,2	24,5	37,1	17,1	7,0

A közutak és a vasúthálózat helyzete Erdélyben

Ahogy az egész országban, Erdélyben sem kielégítő a közutak és a vasúti hálózat mennyiségi és minőségi helyzete.

Erdélyben a közutak hossza 28 628 km, az ország közútjainak 40%-a, ami 2,1 százalékponttal kevesebb Erdély területi súlyánál (42,1%). Ha az összehasonlítást minőségi szempontból végezzük, akkor a helyzet sokkal rosszabb. A korszerűsített utak százalékos aránya Erdélyben mindössze 19%, jelentősen kisebb az országos átlagnál (24,6%). A kövezett utak aránya is alacsonyabb az országos átlagnál: 20,7% (28,4%). Míg az országos úthálózat 20%-a országút, addig ez Erdélyben csak 15%. A modernizált megyei utak országos aránya 8%, ez Erdélyben mindössze 6,7%.

A helyzet kiegyenlítődik, ha az úthálózat sűrűségét vizsgáljuk. E tekintetben Erdélyben valamivel jobb a helyzet. Míg az országos átlag 30,8 km/100 km², Erdélyben 100 km²-re 38,5 km közút jut.

Az erdélyi régiók közül a legrosszabb a helyzet Északnyugat régióban, a közutak mindössze 23,7%-a korszerűsített. A helyzet valamivel jobb Nyugat régióban, ahol a korszerűsített utak százaléka 28,5, Közép régióban pedig 24,8. A korszerűsített utak aránya Hargita megyében és Kovászna megyében meghaladja ugyan az országos átlagot (30,3 illetve 26,4%), Maros megye ezzel szemben mélyen az országos átlag alatt van (16,2%). Sajnos a korszerűsített utak állapota, főleg Hargita és Kovászna megyékben kritikán aluli.

Erdélyben nincs autópálya, s belátható időn belül nem is lesz. Az Európát nyugat–kelet irányban átszelő autópálya – illetékes nemzetközi szervek által már jóváhagyott terv szerint – Aradon lép be Romániába. Erdély északi és középső része szinte teljesen kimarad a transeurópai útvonalból. Autóutat is csak néhány nagyobb város bemenő szakaszán találunk.

A helyzet valamivel jobb a vasúthálózat terén. A vasúthálózat hossza Romániában 10 981 km, ennek 46,7%-a Erdélyben van (5125 km). Míg Erdélyben a vasúthálózat mindössze 29,2%-a villamosított, országos szinten ez 35,9%. Az országos vasúthálózat 27%-a duplavágányos, Erdélyben ez csak 18,7%. A vasúthálózat sűrűsége Erdélyben 51,1 km/1000 km²-re, ami valamivel jobb, mint az országos átlag (46,1 km/1000km²). A legjobb a helyzet Nyugat régióban, ahol a vasúthálózat sűrűsége 62,7 km/1000 km². Északnyugat régióban 48,2 km, Közép régióban pedig 43,1 km/1000 km².

Az erdélyiek számára a legfájdalmasabb, hogy mind a mai napig nem épült meg Székelyudvarhely és Csíkszereda között a nem egészen 50 km hosszú vasútvonal. Megépítése gazdasági szempontból is fontos lenne az egész ország számára.

Turizmus–idegenforgalom

Románia, azon belül Erdély csodálatos természeti adottságai bármelyik idegenforgalmáról híres európai ország adottságaival felveszik a versenyt. Ezek hasznosításával azonban nem lehetünk elégedettek. Közismert, hogy Közép-Kelet-Európa országai között Románia az idegenforgalomból származó bevételek tekintetében az utolsó helyen kullog. Ez, többek között, a rendszerváltás előtti kormányzat helytelen politikájának következménye.

A II. világháború után Románia hatalmas idegenforgalmi beruházásokat hajtott végre, de ezek majdnem kizárólag a tengerparti üdülőtelepekre összpontosultak. Ugyanakkor az ország természeti szépségekben, sportolási lehetőségekben, gyógykezelési feltételekben gazdag tájai kevés támogatásban részesültek. Erdélyben gondoljunk a Nyugati-Érchegység, Máramaros, a Keleti- és Déli-Kárpátok, a Székelyföld csodálatos tájaira, gyógyhatásairól messze földön híres fürdőire, gyógyvizeire. Sajnos, még a központi forrásokból támogatásban részesült fürdőhelyek (Szováta, Félix, Herkules, Borszék, Tusnád, Kovászna, Brassó Pojána) jelenlegi állapota sem felel meg annak a színvonalnak, amelyre jelentős idegenforgalom szervezhető. Az erdélyi turisztikai egységek közel 60%-a (728) a Közép régióban található, ezek azonban a férőhely-kapacitásnak csak 43%-át jelentik.

A 12. táblázat adataiból megállapítható: Románia szerény szálláskapacitással rendelkezik, s annak kihasználtsága is igen alacsony (34,5%). Erdélyben valamivel kedvezőbb a helyzet. Az ország turisztikai egységeinek 38%-a Erdélyben van. Ennek ellenére Erdély idegenforgalma is messze alatta marad természeti adottságainak. Reményt ad az egyre inkább tért hódító magánkezdeményezés. Igaz, késik az államosított, elkobzott üdülőházak, villák stb. visszaadása jogos tulajdonosaiknak. Ellenállás tapasztalható a turizmus területén a magyarországi tőke behatolása ellen is (például Szováta fürdő privatizálása).

A romániai idegenforgalom fontosabb adatai, 1999

Megnevezés	A turisztikai egységek		Kihhasználási mutató, %	Elszállások száma, ezer fő	
	száma	kapacitása, ágy		összesen	ebből külföldi
Szállodák-motelek	931	167 477	39,4	4228	795
Turista-vendégfogadók	22	788	6,9	7	1
Menedékházak	165	7 966	12,9	124	2
Kempingek	142	32 872	4,9	129	8
Turistavillák és bungalók	1145	26 386	38,6	362	12
Diáktáborok	176	41 400	23,1	192	1
Turistapanziók	322	3 752	12,8	83	16
Agroturista panziók	341	1 643	5,8	12	3
Egyéb	6	522	40,0	2	–
<i>Összesen</i>	<i>3250</i>	<i>282 806</i>	<i>34,5</i>	<i>5109</i>	<i>838</i>
Ebből Erdély	1236	85 773	32,3	n. a.	n. a.

A Romániába belépett külföldi állampolgárok száma a jelentősebb országokból, 1999

Ország	A belépők száma, ezer fő	Ország	A belépők száma, ezer fő
Moldova	1455	Lengyelország	103
Magyarország	1031	Görögország	72
Bulgária	489	USA	69
Ukrajna	319	Ausztria	63
Törökország	281	Franciaország	62
Németország	249	Izrael	43
Olaszország	158		

Örvendetes jelenségnek tartjuk, hogy Erdélyben erőteljesen kezd kibontakozni a falusi turizmus, amelyet felkarolt a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete (RMGE). Megalakult a Faluturizmus Erdélyi Szövetsége. Sikerült széles nemzetközi kapcsolatokat kiépíteni. Ma már Erdély hat megyéjében – Bihar, Kolozs, Fehér, Maros, Hargita és Kovászna – szervezett formában, nemzetközi szabványoknak megfelelő, a Turisztikai Minisztérium engedélyével rendelkező falusi, tanyai vendéglátók a hagyományos erdélyi vendégszeretettel, többnyire egész évben várják a belföldi és a külföldi vendégeket.

IRODALOM

- România statisztikai évkönyve (Anuarul statistic al României, 1922,1924,1939, 1949,1998, 2000)
 Statistikai Szintézis (Sinteza statistica) 96. szám, 1999. december Románia Kereskedelmi és Ipar Kamarája, Bukarest
- N. P. Arcadian*: Industrializarea României. Ed Imprimeria Nationala, 2. ed Bukarest, 1936
- V. Axenciuc*: Industria alimentară în perioada interbelica. Viata economica, 10/1969
- Ion Blaga*: Repartizarea teritoriala a fortelor de productie in România. Ed. Stiinifica, Bucuresti, 1974
- L. Báthory*: Procesul de refacere a industriei metalurgice din România dupa primul razboi mondial (1919–1924). Studia Universitatis Babes-Bolyai Series Historia, Fasciculus 2/1973 109–144 pp.
- C. Bogdan*: Industria metalurgica intre cele doua razboaie mondiale, Viata economica 10/1967
- Stefan Chicos*: Groupment territorial de quelques Industrie en Roumanie, Ed. Curierul judiciar, Bucuresti, 1926
- V. M. Joachim*: La Roumanie economique en 1922, Données Statistiuges, Bukarest, Typ. de la Cour Royal
- George Ioanitiu*: Le deveelopment de Banat et de l'Ardeal après l'union à la Roumanie. Correspondances économiques roumaines, Nr. 1/1941
- Kerekes Eugen*: Aspecte ale dezvoltarii industriei României in perioada interbelica, megjelent a Studii de istorie a economiei si gândirii economice românești. Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1979, 23–50 pp.
- Progresul economic în Romania (1877–1977) Ed. Politică, Bucuresti, 1977, Sectiunea III-a (Economia României în perioada interbelica) 195–300 pp.
- Les forces économiques de la Roumanie (1920–1930) Bucuresti. Imprimeria Eminescu S.A.
- Kerekes Jenő–Mezei Géza*: Erdély helye Románia gazdaságában, Közgazdász fórum (az RMKT szakmai közlönye, III. évfolyam, 4. szám)

Kulcsszavak: gazdaság, Erdély, gazdasági régiók, ipar, mezőgazdaság, foglalkoztatottság, közlekedés, turizmus.

Résumé

The transfer of Transylvania to Romania increased the power of Romania's economy significantly. After World War II, as a result of the communist and nationalist regime's economic policy, modern and large industrial enterprises were established in Moldavia, Muntenia and Oltenia. There was an industrial location in Transylvania too (new factories were established and the old ones extended for mining and processing underground minerals) but one aim of the industrial location was to change violently the proportion of nationalities in Transylvanian towns.

At present, Transylvania contributes to the GDP of Romania with 34.3%, which is 0.7% more than the share of Transylvania's population. The weight of Transylvania in the economy of Romania does not decrease but has shown a trend of growth.

The rest of this study represents some major branches of the Romanian national economy.

The author is an emeritus professor of the Babes-Bolyai University of Sciences in Kolozsvár.